

4. april 2018

## Til Energi-, Forsynings- og Klimaudvalget og Miljø- og Fødevarerudvalget

### Alle skal bidrage til klimagasreduktioner – også landbruget

Regeringen har lovet i starten af 2018 at komme med et udspil for, hvordan Danmark skal leve op til sin EU-reduktionsforpligtelse på 39% i ikke-kvotesektoren i 2030. Energi-, forsynings- og klimaminister Lars Chr. Lilleholt har lagt op til, at Danmark nedsætter sin reduktionsforpligtelse ved brug af fleksible mekanismer, såkaldte LULUCF-kreditter og ETS kvoter. Det vil i givet fald betyde, at Danmark blot skal reducere udslippet af klimagasser fra ikke-kvotesektoren med 28,5% i 2030 – svarende til, at Danmarks samlede reduktionskrav i perioden 2021-2030 nedbringes fra 28 til kun 5,4 mio. tons CO<sub>2</sub>-ækvivalenter. Samtidig har regeringen givet udtryk for tanker om, at dansk landbrug stort set fritages for reduktionsforpligtelser frem mod 2030. Dette vil være en stor fejl, der vil gøre det vanskeligere at nå det danske 2050-mål og sætte dansk økonomi på spil – som også Det Miljøøkonomiske Råd har påpeget det i deres rapport i februar 2018.

#### Minimum 39% reduktion i 2030 - uden brug af fleksible mekanismer

Det er afgørende, at Danmark som minimum reducerer sin udledning af klimagasser fra ikke-kvotesektoren med **39% i 2030 uden brug af fleksible mekanismer**. Klimarådet har påpeget, at det *formentligt er fornuftigt at reducere udledningen mere, end målet tilsiger (39%), hvis vi skal undgå store udfordringer i omstillingen frem mod 2050*. Hvis de fleksible mekanismer anvendes, reducerer Danmark mindre frem mod 2030, end målet tilsiger. Udover at fordyre omstillingen, vil en udskydelse øge usikkerheden om, hvorvidt Danmark overhovedet kan nå målet om at blive et lavemissionsland i 2050. Udskydelsen medfører under alle omstændigheder, at Danmarks samlede klimagasudledning frem mod 2030 bliver næsten 23 millioner tons CO<sub>2</sub>-ækvivalenter højere end, hvis Danmark ikke gør brug af fleksible mekanismer.

#### Hele ikke-kvotesektoren skal med

For at nå reduktionsmålet på 39% i 2030 er det afgørende at både energi-, transport- og landbrugssektoren er med. Hvis landbruget så godt som fritages og de lavt hængende frugter i denne sektor ikke høstes, bliver det samlet set dyrere at nå målet. Samtidig vil landbrugssektoren stå over for strengere reduktionskrav efter 2030. Det er afgørende for fremtidssikringen af dansk landbrug – og innovationen i sektoren – at der frem mod 2030 er et klart krav om løbende omstilling mod et mindre klimabelastende landbrug.

#### Oplagte muligheder for landbruget

Der er flere reduktionsmuligheder indenfor landbruget, som der skal arbejdes videre med. Vi anbefaler, at man i første omgang tager fat i følgende fire tiltag:

- Produktion af biogas fra landbrugets restprodukter – gylleseparation og bedre fordeling af afgasset gødning
- Udtagning af kulstofrige jorder, ådale og højlandsarealer
- Reduktion i husdyrbestanden og erstatning af sojaimport med dansk produktion af proteinfoder
- Målrettet reduktion af kvælstofnorm, øget anvendelse af efterafgrøder og flere flerårige afgrøder

Som Det Miljøøkonomiske Råd viste, er der penge at spare ved at tænke i synergier mellem landbrugets klimatiltag og landbrugets øvrige aktiviteter med henblik på en opfyldelse af Vandrammedirektivet, NEC-direktivet (om luftforurening), FN-konventionen om biodiversitet, m.fl. – alt sammen mål som skal opfyldes inden 2030. Derfor må klimainsatsen også tænkes med inden 2030.

Vi har vedlagt to bilag. Det første illustrerer fleksibilitetsmekanismernes betydning for reduktionsforpligtelsen. Det andet uddyber, hvordan landbruget bedst bidrager til et stabilt klima og giver et overblik over andre klimagasreducerende tiltag i landbruget. Desuden havde vi den 14. januar et debatindlæg i Jyllands-Posten, der opridses, hvorfor landbruget skal bidrage til reduktionen af klimagasser frem mod 2030 – se indlægget [her](#).

Venlig hilsen

Danmarks Naturfredningsforening  
Greenpeace

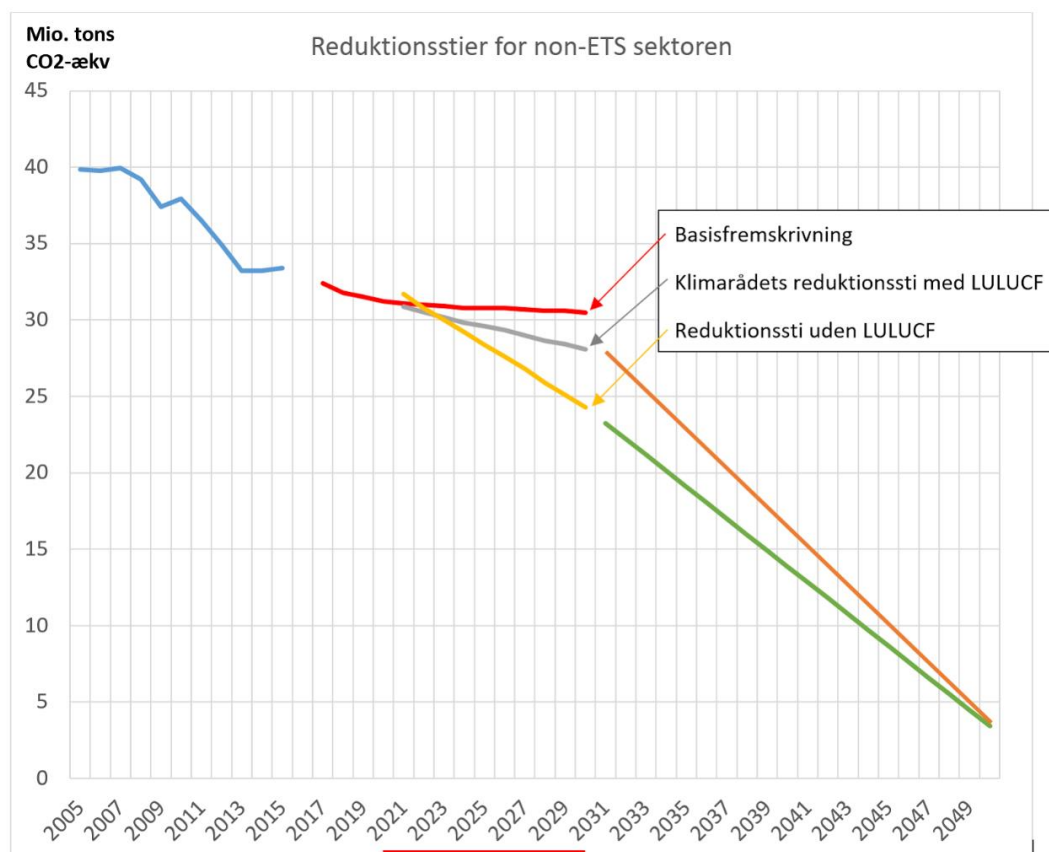
**GREENPEACE**



Det Økologiske Råd  
WWF Verdensnaturfonden



## Bilag A – Flexibilitetsmekanismernes betydning for reduktionsforpligtigelsen



Figuren ovenfor illustrerer, hvordan brugen af LULUCF-kreditter (14,6 mio. tons CO<sub>2</sub>-ækv) og ETS-kvoter (8 mio. tons CO<sub>2</sub>) tillader Danmark at reducere udledningen fra ikke-kvotesektoren med en væsentlig mindre andel end 39% i 2030. Hvis der gøres brug af disse fleksible mekanismer til at nå reduktionsmålet i 2030, vil udledningen for ikke-kvotesektoren kun være reduceret med 28,5% i 2030 ift. 2005 svarende til, at Danmarks samlede reduktionskrav i perioden 2021-2030 nedbringes fra 28 til kun 5,4 mio. tons CO<sub>2</sub>-ækvivalenter.

Den orange kurve illustrerer reduktionsstien for ikke-kvotesektoren fra 2030 til 2050, hvis der gøres brug af fleksible mekanismer i perioden 2021-2030. Den grønne kurve illustrerer reduktionsstien fra 2030-2050, hvis der ikke gøres brug af fleksible mekanismer i perioden 2021-2030. Reduktionstempoet er nødt til at være markant højere langs den stejle orange kurve end langs den grønne. Jo hurtigere reduktionen skal foregå, des mere omkostningsrig risikerer omstillingen at blive, og des mere usikkert bliver det, om Danmark overhovedet er i stand til at nå målet om at blive et lavemissionsamfund i 2050.

### LULUCF-kreditter har ikke den ønskede klimaeffekt

Udover at brugen af LULUCF-kreditter sammen med ETS-kvoter vil udskyde reduktionsforpligtelser til efter år 2030 og bremse den grønne omstilling, så opgøres EU-landenes LULUCF-regnskab således, at Danmark kan få rabat uden overhovedet at optage kulstof fra atmosfæren. Danmarks LULUCF-kreditter i perioden 2021-2030 fastsættes nemlig ikke ud fra, hvor meget kulstof danske jorde optager, men hvor meget mindre klimagas de afgiver end gennemsnittet i perioden 2005-2007, hvor afgivelsen af kulstof fra danske jorde var høj.

# Sådan skal dansk landbrug bidrage til et mere stabilt klima

Forud for de ventede regeringsudspil om energi- og klimaplaner lægger regeringen op til, at landbruget stort set skal friholdes for krav om reduktion af landbrugets klimagasudledninger frem til 2030.

Gennem ni punkter argumenterer fire grønne NGO'er i denne kommentar, hvorfor landbruget skal bidrage allerede nu.



## 1 Landbruget skal med i klimaindsatsen – nu

**Regeringen og erhvervet** lægger op til at skåne erhvervet for en indsats for klimaet frem til 2030 – bl.a. ved maksimal brug af fleksibilitetsmekanismer, som vil betyde, at kun 20% af EU's krav til den danske non-ETS-sektor (39% reduktion i 2030 ift. 2005) skal realiseres. Dette vil være at skyde sig selv i foden. En opbremsning nu vil betyde en ekstra byrdefuld indsats efter 2030, når målet om et lavemissionssamfund skal nås i 2050. Samtidig er der et potentiale i landbruget for en forstærket reduktion af erhvervets klimagasemissioner. Landbruget har i 2015 kun sænket drivhusgasudslippet med 4,5% i forhold til 2005.

## 2 Der er brug for en omstilling til et mere bæredygtigt landbrug

**Landbrugets klimaindsats skal** ses i et holistisk bæredygtighedsperspektiv. For at fremtidssikre landbruget bør det omstilles i en bæredygtig retning, både hvad angår klima, natur, miljø, fosfor, jordens frugtbarhed, dyrevelfærd, fødevarer sikkerhed og landbrugernes sundhed og økonomi. Især det intensive og industrialiserede landbrug er i dag i karambolage med disse hensyn.

En bæredygtig omstilling skal vurderes ud fra et helhedsperspektiv, hvor alle faktorer tages med i betragtning. Både forskning og offentlig regulering af landbruget tager oftest udgangspunkt i en mere énspektet tilgang – f.eks. via vand-, klima-, natur- eller vækstplaner. Til gengæld ser man sjældent udvikling af 'bæredygtighedsplaner'. Natur- og Landbrugskommissionens rapport var et godt udgangspunkt for en sådan – men efterfølgende er forskning og regulering igen blevet isoleret i de gængse snævre kasser.

Derfor skal landbrugets bidrag til klimaindsatsen ses i sammenhæng med indsatserne på de øvrige områder – vandplaner, naturplaner, dyrevelfærd, osv.

Et egentligt systemskifte i landbrugsproduktionen er nødvendigt – med reduktion af dyrebestanden, udtagning af sårbare arealer, omlægning til økologi og en udbredt satsning på nye ekstensive og bæredygtige produktionsformer.

## 3 Den danske husdyrproduktion bør reduceres – ikke kun af hensyn til klimaet, men i mindst lige så høj grad af hensyn til dyrevelfærd, sundhed, vand, luft og natur

**I Danmark er over 90%** af landbrugets klimagasemission relateret til husdyrproduktionen og den dertil knyttede produktion af foder, som beslaglægger halvdelen af Danmarks areal. En markant reduktion af husdyrbestanden vil medføre en væsentlig reduktion i landbrugets klimagasudledninger.

Landbruget fremhæver, at en intensivisering af husdyrproduktionen kan reducere klimaeffekten per produkt-enhed. Men intensivisering er ofte i modsætning til dyrevelfærd og til mere robuste produktionssystemer. For danske svineproducenter eller mælkeproducenter i konkurrence med udenlandske kan det være fordelagtigt at kigge på effekten per kg produkt i en snæver klimasammenhæng – og det er lykkedes rigtig godt for dem at fokusere den politiske interesse om dette lige nu.

Sammenligningen bør i stedet fokusere på, hvordan den samlede miljøprofil af dansk svineproduktion eller mælkeproduktion vil se ud i sammenligning med konkurrenterne, hvis man medtager belastningen af både klima, natur, luft og vandmiljø; og samtidig vurderer produktionen ift. dyrevelfærd og sundhed. Så er vi måske ikke helt så meget 'verdensmestre' længere.



Dansk landbrug kan og skal ikke redde verdens befolkning fra sult. Vi bør producere mange bæredygtige fødevarer – også til eksport – men vi skal ikke producere svin til hele verden.

Og vi skal undgå, at en klimaindsats med en fokus på intensivisering kommer til at modvirke den nødvendige omstilling til mere økologi og bedre dyrevelfærd.

## 4 Prioritér synergier mellem landbrugets klimaindsats og indsatsen ift. vand, natur, dyrevelfærd, med videre

**Landbrugets bidrag til klimaindsatsen** skal ses i sammenhæng med tiltag i relation til natur og biodiversitet, vand (overflade- og grundvand) og luft, som styres fra andre ministerier og i relation til andre direktiver.

Som også Det Miljøøkonomiske Råd har påpeget, skal man være opmærksom på og prioritere synergier mellem de forskellige indsats. Vandplaner, naturplaner og regulering i stalde har stor effekt for klimagasemissionerne fra landbruget. Klimaeffekter fra virkemidlerne inden for de øvrige fokusområder bør inddrages i klimaplanen. Og omvendt – klimatiltag, som samtidig har effekt for vand, luft og natur, skal prioriteres.

De mest effektive synergivirkemidler er:

- Udtagning eller ekstensivering af dyrkede jorder – til græs, skov, energiafgrøder eller ekstensiv drift. Omfatter både kulstofrige jorder, ådale og højbundsarealer
- Flere flerårige afgrøder og efterafgrøder (økologi, energiafgrøder, græs til protein)
- Biogas fra landbrugets restprodukter - inkl. fremme af økologisk biogas
- Højteknologiske løsninger i stalde og på marker, f.eks.:
  - > Gylleseparatoring og gylleforsuring – udvikling af teknologi til forsuring med mælkesyre
  - > Gyllehåndtering – køling, hurtigere udpumpning, mindre spalteareal, overdækning, m.m.
  - > BAT-krav til gødningshåndtering i stalde, opbevaring og udspredning – også ift. klima

## 5 Landbruget har et stort potentiale for at bidrage til Danmarks non-ETS-reduktionskrav fra EU på 39% i 2030

**Der er en** lang række virkemidler, hvormed landbruget kan bidrage til en sænkning af udslip af metan og lattergas samt af CO<sub>2</sub>-udslip fra maskiner, el, opvarmning i stalde m.v. Disse virkemidler tæller med ift. Danmarks reduktionskrav i ikke-kvotesektoren:

Planteproduktionen (her tæller kun reduktion af lattergasemissioner med):

- Reduceret N-norm
- Målrettet N-reduktion
- Faste kørespor
- Efterafgrøder
- Bedre udnyttelse af kvælstof
- Nitrifikationshæmmere til husdyrgødning
- Effektivisering i økologisk drift

Husdyrproduktionen (kan reducere metanudslip og CO<sub>2</sub>):

- Staldindretning
- Fedt i foderet
- Løbende omstilling til økologisk husdyrproduktion
- Energibesparelser

Gødningshåndtering:

- Gylleforsuring
- Biogas (både konventionelt og økologisk)
- Gyllekøling
- Hyppigere udslusning
- BAT-krav til stalde og gødningshåndtering



## 6 Landbruget bør også bidrage til et bedre klima med kulstoflagring og effekter i andre lande, selv om det ikke kan medregnes i EU-kravene

**Der er et** meget stort potentiale for øget kulstoflagring i jord samt reduktion af CO<sub>2</sub>-udslip fra jordbearbejdning, men disse virkemidler tæller ikke med ift. Danmarks reduktionskrav på 39% i 2030 for de ikke-kvotebelagte sektorer. De mest effektive virkemidler er:

- Udtagning og ekstensivering af dyrkede jorder
- Flere flerårige afgrøder
- Efterafgrøder
- Energiafgrøder
- Reduceret jordbearbejdning

Reduktion af klimagasudslip i andre lande, hidrørende fra produktion af foder, kunstgødning m.v. til dansk landbrug, tæller heller ikke med. De mest effektive virkemidler er:

- Udfasning af sojaimport
- Erstatning med dansk produceret proteinfoder
- Mere økologi
- Reduktion af import af N-kunstgødning

Selv om alene sænkning af udslip af metan og lattergas samt af direkte CO<sub>2</sub>-udslip tæller med ift. Danmarks non-ETS-reduktionskrav fra EU, er det ikke uvæsentligt at sætte ind med kulstoflagring og effekter i andre lande. For det første har kulstoflagring og effekter i andre lande reelt set en overordentlig stor betydning ift. det globale klima, og potentialet på disse områder er enormt. For det andet er disse virkemidler samtidig væsentlige synergi-virkemidler med en stor effekt ift. de øvrige miljøsyn.

## 7 Der er brug for en ny diæt med mindre kød- og mejeriprodukter og mere vegetabilsk mad

**Kød og mejeriprodukter** hører til verdens mindst bæredygtige levnedsmidler. Animalsk produktion er langt mindre effektiv i relation til vand-, areal- og ressourceforbrug end vegetabilsk produktion. Der er således et langt større tab og dermed en større klima- og miljøeffekt fra animalsk produktion.

En stigende verdensbefolkning kræver mere mad. Og øget velstand skaber større efterspørgsel efter kød og mælk. Alle kan ikke spise animalske produkter i samme omfang som os i den rige del af verden, hvis vi skal kunne brødføde alle i 2050. Der er derfor brug for en ny diæt med færre animalske produkter.

Det er altså ikke kun kødforbruget, der skal begrænses – også forbruget af mælkeprodukter og ost skal ned.

Når husdyrproduktionen globalt set må begrænses, betyder det ikke, at der ikke vil være mad nok. Det betyder blot, at klodens befolkning generelt skal spise flere grøntsager og færre animalske produkter. Når økologisk animalsk produktion tilbyder mindre udbytte, er løsningen tilsvarende: Spis lidt færre animalske produkter og lidt flere grøntsager. Værre er det ikke.

## 8 Beregninger af omkostningseffektiviteten bør involvere samtlige effekter

**Da indsatsene** i højere grad skal ske som en samlet bæredygtighedsindsats, bør beregninger af omkostningseffektivitet for de berørte virkemidler omfatte både reduktion af klimabelastning og hensyn til natur, miljø, dyrevelfærd, jordens frugtbarhed, fødevarer sikkerhed og landbrugernes sundhed og økonomi.

Uden dette helhedssyn risikerer virkemidler, som i mindre grad bidrager til opfyldelse af DK's klimaforpligtigelser i non-ETS-sektoren i EU, at ryge ud af betragtningerne. Men mange af disse virkemidler er netop kendetegnet ved en høj synergi og kan derved trækkes op ved at have en høj score ift. andre bæredygtighedsfaktorer.

## 9 Den europæiske landbrugsstøtte er en væsentlig finansieringskilde

**Landdistriktsmidlerne er p.t.** i væsentligt omfang kanaliseret i retning af en målrettet kvælstofregulering. Med den nye reform af EU-landbrugsstøtten fra 2021 bør støtten omfatte alle krav og dermed også bidrage til klimaindsatsen.

---

**For mere information – kontakt:**

Hanne Jersild, WWF: [h.jersild@wwf.dk](mailto:h.jersild@wwf.dk) / tlf: 3116 2851

Leif Bach Jørgensen, DØR: [leif@ecocouncil.dk](mailto:leif@ecocouncil.dk) / tlf: 3318 1935

Tarjei Haaland, Greenpeace: [tarjei.haaland@greenpeace.org](mailto:tarjei.haaland@greenpeace.org) / tlf: 2810 9053

Thyge Nygaard, DN: [tny@dn.dk](mailto:tny@dn.dk) / tlf: 3119 3255

---

